Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומערירען
אונד דער פרענומעראציאָנס-פרייז בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29
וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פרייטאג
אונד קאָסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פירטעליעהריג 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פירטעליעהר׳ 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 135, פינפצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, מאָנטאג יט חשון ה׳תרמ״ד. — Pest, den 19. November 1883.

דאס מיש-עהע-געזעטץ

אים אונגארישען רייכסטאגע.

נאכדעם נון דיא דעלעגאציאָנס-זיטצונגען אין וויען בעענדעט וואָרדען, אונד אונזערע דעלעגירטען אוס וויען צוריקגעקעהרט זינד, האבען פאָרגעסטערן דיא זיטצונגען אים אונגארישען רייכסטאגע ווידער בעגאָננען. גלייך צו בעגינן דער זיטצונג פערלאז דער רעפערענט דיא איינגאבע דעס נירעדיהאזער אונטערזוכונגס-ריכטערס, געזא מעדיערי, וועגען איסליעפערונג דעס דעפוטירטען געזא אָנאָדי, דא געגען איהן וועגען דער בעשימפפונג דעס שטאאטס-אנוואלטעס דיא אונטערזוכונג איינגעלייטעט ווערדען זאָלל. נאכדעם נאָך איניגע וויכטיגע נעגענשטענדע ערלעדיגט וואורדען, מעלדעטע דער רייכסטאגס-פרעזידענט צום שלוססע, דאס דער ערסטע פערהאנדלונגס-געגענשטאנד דער נעכסטען מאָנטאג- (הייטיגען) זיטצונג דער געזעטצ-ענטוואורף איבער דיא עהע צווישען יודען אונד כריסטען זיין ווירד. —

זאמסטאג אבענד האט אים קלוב דער רעגיערונגס-פארטייא איינע שטארק בעזוכטע זיטצונג שטאטטגעפונדען, אין וועלכער דיא האלטונג דער פארטייא געגענאיבער דעם געזעטצ-ענטוואורפע איבער דיא עהע צווישען יודען אונד כריסטען בעשפראָכען וואורדע.

דער דעפוטירטע היינריך עלעש שפראך געגען דיא אנגאהמע דיעזעס געזעטצ-ענטוואורפעס; ער זאגטע: „דיעזעס געזעטץ ערמאָגליכט יעדענפאללס דיא עהע-שליעסונג צווישען כריסטען אונד יודען; דאס אייגענטליכע ציעל אבער ערדרייכען וויר דאמיט ניכט נעמליך דיא פאָללשטענדיגע פערשמעלצונג דער יידישען ראססע מיט דער אונגארישען נאציאָן.“—

נון ערהאָב זיך מיניסטער-פרעזידענט טיסאָ אונד זאגטע: „איבער דיא אבזיכטען דער רעגיערונג בעציגליך דיעזעס געזעטצ-ענטוואורפעס וואַרען פיעלע פאלשע נאכריכטען פערברייטעט. איך פינדע עס בעגרייפליך, דאס עס פיעלע לייטע גיבט, וועלכען דיעזער געזעטצ-ענטוואורף ניכט גענוגט, דא זיא דיא פאָללשטענדיגע אָבליגאטאָרישע ציוויל-עהע איינצופיהרען ווינשען. איך מוס אבער דאראויף אויפמערקזאם מאכען, דאס דיא איינפיהרונג דער אָבליגאטאָרישען ציוויל-עהע אין אונגארן אויף זעהר פיעלע שוויעריגקייטען שטאָססען ווירדע. איך רעספעקטירע איך דען שטאנד-פונקט דערייעניגען, וועלכע דיא אָבליגאטאָרישע ציוויל-עהע אלס איהר לעטצטעס ציעל בעטראכטען. אבער אויך דיעזע הערדען מיססען פיר דען געגענווערטיגען געזעטצ-ענטוואורף שטימען, וויל ער זיא צו איהרעם ציעלע דאָך אום איינען שריטט נעהער ברינגט. — האנדעלט עס זיך יא היער אום דיא יידישע קאָנפעססיאָן, וועלכע צוואר דורך דאס געזעטץ אלס גלייכבערעכטיגט ערקלערט וואורדע, אבער אין זאָציאלער (געזעללשאפטליכער) בעציהונג נאָך אימער איינע געוויססע אויסנאהמס-שטעללונג איינגימט — דאס מאן אלזאָ דיא יידישע קאָנפעססיאָן אויך אין דיעזער בעציהונג אין דען פאללגעניס דער עמאנציפאציאָן זעטצע. ווענן דיעס צו יעדער צייט איינע פפליכט דער געזעטצגעבונג געוועזען וועהרע, זאָ איזט דיעזע אונזערע פפליכט היינטע נאָך איינע דרינגענדערע, דענן עס האט זיך בעקאנגטליך איינע אנטי-סעמיטישע פארטייא געבילדעט, וועלכע אין איהרעם פראָגראמם אויך דען פונקט אויפגענאָממען, געגען דיא איינפיהרונג דער מיש-עהע צו ארבייטען. ווירדע נון דיעזעס געזעטץ בעזייטיגט ווערדען אָדער אים רייכסטאגע דורכפאללען, דאנן ווירדע עס הייסען, דאס עס דיא מעהרהייט דעס רייכסטאגעס מיט דען אנטי-סעמיטען האלטע! — איך מוס דאהער זאָוואָהל אין מיינעם נאמען, אלס אויך אים נאמען דער גאנצען רעגיערונג אויף דאס בעשטיממטעסטע ערקלערען, דאס איך דיעזען געזעטצ-ענטוואורף אין קיינעם פאללע פאללען לאססע, זאָנדערן פאָן דער פארטייא דיא אונבעדינגטע אונטערשטיטצונג ערביטטע אונד ערוואַרטע.“

„איך זעהע וואָהל איין (זאגטע טיסאָ ווייטער), דאס היער אין דער פארטייא איניגע דעפוטירטע עקסיסטירען, וועלכע אוס געוויססען ריקזיכטען פיר דיעזעס געזעטץ ניכט זאָ לייכט שטיממען קאָננען. זאָ צום ביישפיעל דיא הערדען גייסטליכען דעפוטירטען אונד נאָך איניגע ניכט-גייסטליכע. דיעזען הערדען ניכט-גייסטליכען דעפוטירטען וויל איך נון זאגען, דאס זיא זיך פאָן איהרען וועהלערן ניכט איינשיכטערן לאססען, זאָנדערן נור נאָך איינענער איבערצייגונג פיר דיעזעס געזעטץ שטיממען זאָללען. איך בין איבערצייגט, דאס גראדע דיעיעניגען דעפוטירטען, וועלכע געגען איהרע איבערצייגונג, אונד נור נאָך דעם וויללען איהרער וועהלער שטיממען, זיך אם ווענינגסטען האלטען, וועהרענד גראדע דיעיעניגען, דיא זיך פאָן אנדערען ניכט איררעלייטען לאססען אונד נור איהרער איבערצייגונג פאָלגען, זיך אם מייסטען בעהויפטען. איך ערזוכע דאהער דיא מיטגליעדער דער פארטייא, מיך אין דער דורכפיהרונג דיעזעס געזעטצעס צו אונטערשטיטצען!“

נאָך דיעזער רעדע, וועלכע מיט גראָסעם בייפאלל אויפגענאָממען וואורדע, ערקלערטע היינריך עלעש, דאס ער פיר דיא אנגאהמע דיעזעס געזעטצעס שטיממען ווערדע.

היערויף זאגטע דער דעפוטירטע אלעקסאנדער העגעדיש: „איך ווינשע, דאס דיעזעס געזעטץ אים רייכסטאגע אנגענאָממען ווירד. זייטדעם אין אונגארן איין פאאר אנטי-סעמיטען אויפגעטויכט, איזט דאס אויסלאנד געניינט, גאנץ אונגארן פיר אנטי-סעמיטיש צו האלטען, אונד עבען דורך דיא אנגאהמע דיעזעס געזעטצעס מיססען וויר דאס געגענטהייל בעווייזען.— אונזערע פארטייא נעננט זיך דיא „ליבעראלע“; ליבעראל הייסט פרייזיננינג, אונד אונזערע פארטייא האט ביז יעטצט נאָך קיינע געלעגענהייט ערגריפפען, אים צו צייגען, דאס זיא דיעזען נאמען פערדיענט. יעטצט איזט נון דיא געלעגענהייט דא, ביי דער וויר צייגען קאננען, דאס וויר פרייזיננינג זינד, אינדעם וויר דאס מיש-עהע-געזעטץ אנגעהמען!“

נאכדעם נון אויך יוסטיצמיניסטער פיילער אונד נאָך איניגע דעפוטירטע פיר דיא אנגאהמע דיעזעס געזעטצעס געשפראָכען, ערהאָבען זיך צוויא גייסטליכען-דעפוטירטע אונד ערקלערטען, דאס זיא פיר דיא אנגאהמע דיעזעס געזעטצעס ניכט שטיממען ווערדען, וויל זיא עס פאָן קאטהאָלישעס שטאנדפונקטע ניכט טהון דירפען.

היערויף זאגטע מיניסטער-פרעזידענט טיסאָ: „איך האבע עס יא שאָן געזאגט, דאס איך דיא שטעללונג דער גייסטליכקייט אין דיעזער אנגעלעגענהייט בעריקזיכטיגע. איבריגענס וויל איך דיא הערדען גייסטליכען דאראויף אויפמערקזאם מאכען, דאס דיא ציוויל-עהע אויך אין גוט-קאטהאָלישען לענדערן (אין פראנקרייך אונד אין בעלגיען) בעשטעהע, אָהנע דאס זיא דאָרט פאָן דער גייסטליכקייט אנגעפאָכטען ווירדע. איך פאָרדערע דאהער נאָכמאלס, דאס אללע דעפוטירטען, מיט אויסנאהמע דער הערדען גייסטליכען, פיר דיעזעס מיש-עהע-געזעטץ שטיממען זאָללען!“

דער דעפוטירטע קאָראָשי זאגטע: „איך שטיממע פיר דען געזעטצ-ענטוואורף, וויל איך איהן אלס ערסטען שריטט צור איינפיהרונג דער אָבליגאטאָרישען ציוויל-עהע בעגריסע.“

היערויף זאגטע ווירגיל סילאדי: „איך ווערדע גראדע דאהער פיר דיעזעס געזעטץ שטיממען, וויל איך גלויבע, דאס עס נור ביי דעמזעלבען בלייבען אונד צור איינפיהרונג דער אללגעמיינען אָבליגאטאָרישען ציוויל-עהע ניכט קאָממען ווירד. דיעזעס געזעטץ געניגט, אונד מעהר ברויכט מאן ניכט!“

היערויף זאגטע דער דעפוטירטע פריילעסקי: „איך ערקלערע, דאס דיעזעס געזעטץ גאר קיין בעדירפניס איזט; קיינער אים לאנדע ווינשט עס, ניכט דיא כריסטען אונד ניכט דיא יודען! זייטדעם אין וויען דיא „נאָטה-ציוויל-עהע“ איינגעפיהרט איזט, קאָממען יעהרליך ניכט מעהר אלס 70 ציוויל-טרויאונגען פאָר! איך בין אלזאָ געגען דיעזעס מיש-עהע-געזעטץ, אבער ניכט אוים אנטי-סעמיטיסמוס, זאָנדערן גראדע אוים יודענפריינדליכקייט, דענן איך פירכטע, דאס גראדע דורך דיא אנגאהמע דיעזעס ביים פאָלקע אונבעליעבטען מיש-עהע-געזעטצעס דיא אנטי-סעמיטען נאָך עהער דיא געלעגענהייט ערגרייפען ווערדען, דאס פאָלק געגען דיא יודען צו העטצען אונד צו שרייען, דאס מאן דורך דיעזעס מיש-עהע-געזעטץ אללע כריסטען מיט דען יודען פערשוועגערן אונד זיא יידיש מאכען וויל. ווענן אבער דיא אנגאהמע דיעזעס געזעטצ-ענטוואורפעס צו איינער פארטייא-פראגע געמאכט ווירד, זאָ ווערדע איך מיך פיגען אונד ווערדע ניכט דאגעגען שפרעכען אונד ניכט דאגעגען שטיממען.“

נון ערהאָב זיך מיניסטער-פרעזידענט טיסאָ צום דריטטענמאלע אונד זאגטע: „איך בין ווידער דער אנזיכט, דאס גראדע ווענן דיעזער געזעטצ-ענטוואורף אים רייכסטאגע דורכפאללען זאָללטע, דיעס דאס וואססער אויף דיא מיהלע דער אנטי-סעמיטען טרייבען ווירדע, וועלכע אָהנעהין דעם פאָלקע דיא ליגע איינגערעדעט, דאס אייגענטליך דיא רעגיערונג אונד דיא מאַיאָריטעט אים רייכסטאגע אנטי-סעמיטיש געזיננט זייען אונד דאס זיא זיך נור ניכט געטרויען, דיעס אָפפען צו געשטעהען. נאכדעם אלזאָ דיעזער געזעטצ-ענטוואורף שאָן פאָר לאנגער צייט איינגערייכט, מאָנאטע הינדורך אין דען קאָממיססיאָנען פערהאנדעלט אונד נון אים רייכסטאגע אויף דיא טאגעס-אָרדנונג געזעטצט וואורדע — זאָ ווירדע איין פאללענלאססען אָדער איינע פערוויערפונג דעסזעלבען ביים פאָלקע דיא בעהויפטונג דער אנטי-סעמיטען בעשטעטיגען, וועהרענד דיא אנגאהמע דעס געזעטצ-ענטוואורפעס יענע בעהויפטונג ווידערלעגען ווירדע! האט מאן דאָך דאס פאָלק דאמיט איררע-געפיהרט, דאס דיא רעגיערונג אונד דער רייכסטאג עס זאָגאר מיט דען רייבערן אים זאלאער קאָמיטאטע האלטען אונד דיעזע אין שוטץ נעהמען! דאס שאָמאָדיער קאָמיטאט וואָללטע זאָגאר איינען שטוהלריכטער, וועלכער ביי דער אונטערדריקונג דער אנטי-סעמיטישען רעוואָלוציאָן אייפריג פאָרגעגאנגען, אין דען אנקלאגע שטאנד פערזעטצען. וואס וואָללטע דענן אייגענטליך דער אנטי-סעמיטישע אדוואָקאט קאַרל סאלאי מיט זיינעם אנטראגע וועגען אין

אויסטרעגערן אונד דערגלייכען ארמען לייטען דיא מאָנאַטליכען ראטען איינצאהלען, וועהרענד ער איהנען דיא לאָזע ניכט אבליעפערטע, אבער אייך יענער באנק ניכט צוריקגאב, פאָן דער ער דיעזעלבען אין „קאָממיססיאָן" גענאָממען, זאָנדערן פערקויפטע דיעזעלבען געגען באאר אונד שטעקטע דאס היעפיר ערהאלטענע געלד איין. ער האט אלזאָ מיט דיעזען „אונגארישען קרייצלאָזען" איינען פיעלפאכען שווינדעל בעטריעבען. ער פאָפּטע זיא ניכט נור פאָן דער קאָממערציאל-באנק אויס, זאָנדערן ער ליעס זיך אייך דיעזעלבען פאָן ארמען לייטען מאָנאטס-ראטען איינצאהלען, אום אם ענדע דיא לאָזע אן אנדערע לייטע צו פערקייפען אונד דאס געלד צו פעראונטרייען. אלס ער ענדליך איינזאה, דאס דער שווינדעל זיך ניכט לענגער פערהיימליכען לאָסט, דא גינג ער זאממט ווייב אונד קינד ביי נאכט אונד נעבעל דורך. דיא לייטע, דיא אם פריהען מאָרגען געקאָממען וואַרען, אום איהרע ראטען איינצוצאהלען אָדער אבער איהרע לאָזע אבצוהאָלען, פאנדען צו איהרעם שרעקען דאס געשעפט געשפעררט. עס זאממעלטע זיך אלסבאלד איינע גראָסע פאָלקסמענגע צוזאממען. דער שקאנדאל וואר איין פורכבארער, ביז דיא פאָליצייא איינשריטט אונד דיא אים געשעפטע צוריקגעבליעבענען ביכער מיט בעשלאג בעלעגטע. אין דער קאססא וואר קיין איינציגער העללער פאָרגעפונדען. דיא פאָליצייא ערהאַלט שטינדליך נייע אנצייגען פאָן זאָלכען פערזאָנען, דיא דורך שרייבער אום איהרען לעטצטען גראָשען געקאָממען. איינע אלטע לעהרערס-פרויא אויס דער פראָווינץ ליעס זיך פאָן איינעם אגענטען שרייבערס איבערערדען, איהר גאנצעס קליינעס פערמאָגען אין זאָלכען ראטענ-בריעפען אנצולעגען. זיא צאהלטע פינקטליך אללע ראטען. אם 1. אָקטאָבער ווארדע דיא לעטצטע ראטע ענטריכטעט, אונד אם 1-טען נאָוועמבער זאָללטען איהר דיא אייף דיעזע ווייזע ערוואָרבענען לאָזע פער פאָסט צוגעשיקט ווערדען. דיא ארמע וויטווע וואַרטעטע יעדאָך פערגעבענס. שווערען הערצענס ענטשלאָס זיא זיך, נייערדינגס שפעזען צו מאכען אונד אין דיא הויפטשטאדט צו קאָממען, אום איהרע לאָזע פערזאָנליך אבצוהאָלען. אלס זיא פאָר דעם געשעפטע שרייבערס אנלאנגטע, פאנד זיא דאסזעלבע געשפעררט. באלד ערפוהר זיא, דאס שרייבער געפליכטעט זייא. דיא אונגליקליכע, איינע גרייזע פרויא, שטירצטע פאָר שרעקען בעוואוסטלאָז צו באָדען, אונד מאן מוסטע זיא אין דאס שפיטאל איבערפיהרען. — שרייבער הינטערליעס אייך פיעלע פריוואט-שולדען, דא מאן איהם גערנע קרעדיט געוועהרטע, דא ניעמאנד פאָן זיינען שווינדעלהאפטען אונטערנעהמונגען אייך נור דיא געריינגסטע אהנונג האטטע. דיא פאָליצייא טעלעגראפירטע אן אללע פאָליציי-דירעקציאָנען אין אייראָפא, דען שווינדלער, וואָ ער זיך צייגט, זאָגלייך צו פערהאפטען. מאן פערמוטהעט, ער זייא נאך האמבורג געפליכטעט, אום פאָן דאָרט נאך אמעריקא זיך צו בעגעבען. אנדערע ווידער מיינען, שרייבער האלטע זיך נאָך אן אירגענד איינעם פערשטעקטען אָרטע אין דער הויפטשטאדט אויף, דא עס ניכט לייכט דענקבאר, דאס ער אין ראָהעם הערבסט-וועטטער מיט ווייב אונד קליינען קינדערן איינע רייזע ביז אמעריקא וואגען זאָללטע. — אללענפאללס ערזיעהט מאן הירויס נייערדינגס, וויא זעהר בעהוטזאם מאן מיט דעם אנקויפע פאָן ראטענ-בריעפען זיין מוס! ווער געלד האט, דער קויפע זיך איין לאָז געגען באאר, ווער אבער קיין געלד האט, דער טהוט נאָך איין גראָססערעס אונרעכט, זיינע פאאר גראָשען אין ראטענ-בריעפע צו שטעקען, דיא דאָך זעהר אָפט נור אייף שווינדעל בערוהען. וואהרליך! שרייבער, דער ארמע, הונגריגע לייטע אום איהרע שווער ערוואָרבענען פאאר קרייצער געבראכט, פעראיבטע פאסט קיין געריינגערעס פערברעכען, אלס וועהאָוואי דורך דיא פעראונטרייאונג פאָן טשאנגיי-געלדערן!

* („דועלל" מיט איינעם ניכטס-נוטציגען!) דאס געסטריגע אבענד-בלאטט דעס „פעסטער ללאָיד" מעלדעט: דער יידישע אדוואָקאט דר' היימאנן, דער אים טיסאָ-עסלארער פראָצעססע דורך זיין מוטהפאָללעס אויפטרעטען גראָסע פערדיענסטע זיך ערוואָרבען, פאָרדערטע דען ניכטס-נוטציגען זיכערהייטס-קאָממיססער וואי צום דועלל הערויס, אָבגלייך דיעזער וואי זיך עבען אין דיעזעם פראָצעססע, אלס איננווירדיגער ליגנער ערוויעזן. דר' היימאנן גינג נעמליך מיט איינעם געאכטעטען גרונד-בעזיטצער, נאמענס אנדרעאס קאללאי, אין נירעדיהאזא אייף דער גאססע, דא קאם וואי אונד ריעף דען אנדרעאס קאללאי מיט דען וואָרטען ווען: „שעמען זיא זיך ניכט, מיט איינעם מענשען וויא דיעזער היימאנן דא אייף דער גאססע אָפפענטליך צו געהען?" — דורך דיעזע גראָבע בעליידיגונג גערייצט האָטטע היימאנן דערארטה אין וואוטה, דאס ער דען וואי צום דועלל הערויספאָרדערטע. (דאס וואר געוויס נור אין וואוטה געשעהען. אונזערע חכמי התלמוד זאגען יא שאָן: כיון שבא לידי כעס, בא לידי טעות! זאָבאלד מאן אין צאָרן געראָטה, בעגעהט מאן פעהלער! דר' היימאנן האט איינען פעהלער בעגאנגען, דא ער דעם וואי אלס ערווידערונג אייף דיא איהם צוגעפיגטע בעליידיגונג איינפאך העטטע זאגען זאָללען: „ווען מיר דיעס אין אנדערער מענש געטהאָן העטטע, זאָ ווירדע איך איהן צום דועלל הערויספאָרדערן, דאָך זיא זינד אלס ניכטסנוטציגער ליגנער איינעם דועללס אונווירדיג!" דאס ווערע איינע אָהרפייגע געוועזען, דיא וואי פערדיענט העטטע!

* (אונזער ראָמאן.) אונזער געגענווערטיגעס פאָלליעטאָן „מיש-עהע" ווירד אים נעכסטען בלאטטע צו ענדע געפיהרט, וואָרויף וויר ווידער מיט איינער נייען, זעהר אינטערעססאנטען ערצעהלונג בעגיננען, דיעיעניגען, וועלכע וועגען דיעזער נייען ערצעהלונג אונזער בלאטט אבאָנגירען וואָללען, מאָגען דיעס זאָפאָרט טהון, דאמיט זיא דיעזעס פאָלליעטאָן פאָם אנפאנגע צו לעזען בעקאָממען! —

* (קיינע גראבעס-שענדונג!) אין נר' 131 אונזערער צייטונג בראכטען וויר נאָך דען דייטשען צייטונגען איינע מעלדונג, דאס מאן דיא לייכע דעס פאָר איינינגען וואָכען פערשטאָרבענען סאדאגאָרער „רבי" נעבען זיינעם גראבע אויסגעגראבען אונד אָהנע תכריכים געפונדען. וויא אינס נון אונזערע געעהרטען פרענומעראנטען אויס סאדאגאָרע בעריכטען, איזט אן דער גאנצען געשיכטע נור זאָ פיעל וואהר, דאס איינינע אונבעקאננטע מענשען ביי נאכט אין דאס „אוהל" (פאמיליען-גרופט) איינברעכען וואָללטען. אבער דער פריעדהאָפס-וועכטער האט זיא פערשייכט. וואהרשיינליך וואַרען עס געוואָהנליכע דיעבע, וועלכע דיא אים „אוהל" בעפינדליכע צדקה-ביכסע שטעהלען וואָללטען — אָדער עטוואס אנדערעס אים פלאנע געפיהרט האבען.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער-פרייזע.

געטריידע-געשעפט. פאָן ווייצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר נוט 8000 מעטער-צענטנער וואורדען פערקויפט.

ווייצען טהייס- 2300 מעטצ' 79.4 קילאָ 10,25 גול. 100 מעטערצ' .79 קילאָ 10.15 גולד.— 300 מעטרצ' 78.3 קילאָ 10.15 גול. 100 מעטרצ' 77.3 קילאָ 10,15 גול. 100 מעטרצ, 78.5 קילאָ 10.10 גולדען. 100 מעטערצ' 77.5 ק' 10,05 גולד' 300 מעטרצ' 77.2 ק' 10.10 גול, 100 מעטרצ' .77ק' 10,05 גול. 200 מעטער-צענטנער ,76 קילאָ' 9.90 גולדען. — — פעסטער-באָדען 100 מעטערצ' 78'5 קילאָ .10 גולד. 200 מעטער-צטר' 77,3 קילאָגראמם 9.96 גולדען. — — וויסענבורגער 400 מעטערצ' 77,5 קילאָ 10,25 גולד. 800 מעטרצ' [illegible] קילאָ' 9,95 גול. 1000 מעטרצ' 75,7 קילאָ 9,95 גול. אָבערטהייס 200 מעטערצ. 80 קילאָ 10.25 גולדען. — באטשקאער : 200 מעטערצ' 78,6 קילאָ 9,90 גולד. — זיעבענבירגער 100 מעטערצ. 78.7 קילאָ 9,80 גולדען. — (אללעס פער 3 מאָנאטע.)

גערסטע 7.50—7.10 גולד.
קוקורוץ 6,25—6.15 גולד.
האפער (נייא) 6,90—6,70 גולד.

האדערן (פעטצען). דיעזער וואר דיעסמאל זעהר געזוכט. דיא פרייזע זינד: ווייסע צו 15—16 גולד. האלב-ווייסע 13—14 גולד. קאנצלייא 9-10 גולד. אָרדינאָרע פאק 10,5—11 גולד. בלויע ליינען 10—11 גולד. קאָטצען 4—5 גולדען

לאָטטאָ-ציעהונג פאָם 14. נאָוועמבער 1883.

הערמאננשטאדט:	58	70	15	90	29
לעמבערג:	18	43	9	77	74
פראג:	47	79	67	37	64

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער : מאיר בר"י רייז.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

ווייצען (נייער)	קוואליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
נאָרד-אונגארישער	75	. .
"	76	
"	77	9.40—9.45
"	78	9.45—9.50
"	79	9.55—9.60
"	80	9.65—9.70
"	81	9.75—9.80
פעסטער-באָדען	75	
"	76	
"	77	9.65—9.70
"	78	9.75—9.80
"	79	9.-5—9.95
"	80	10.—10.05
"	81	10.10—10.15
טהייס	75	
"	76	
"	77	9.75—9.80
"	78	9.85—9.90
"	79	9.95—10.—
"	80	10.05—10.10
"	81	10.15—10.25
ווייסענבורגער	76	
"	77	9.65—9.70
"	78	9.75—9.80
"	79	9.85—9.95
"	80	10.—10.05
"	81	10.10—10.15

פריכטע	קוואליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
קאָרן	70 —	7.95—7.60
גערסטע מאלץ	62	—
" פוטטער	62	7.50—7.25
האפער	40	6.95—6.60
קוקורוץ באנאטער	75	6.30—6.25
אנדערע	73	6.20—6.15
הירזע	—	7.10—6.80

טערמינע, פער 100 קילאָגראמם	פער הערבסט	פריה-יאהר
ווייצען	10.25	"
קוקורוץ	6.56	"
גערסטע	—	"
האפער	7.22	"
"	—	"
רעפס	—	"

זאק-מעהל (דער זאק צו 100 קילאָגראמם מיט זאק פרייא באהן)	קר. פל.
נומער 0	19.30
" 1	18.80
" 2	18.30
" 3	17.[illegible]0
" 4	16.50
" 5	15.50
" 6	14.50
" 7	13.70
" 8	12.80
$8^1/_2$	11.40
שפיריטוס : אלטע [illegible]	34.—
" נייע " קארטאָפפעל	31.50

קורז-טאבעללע פאָם 15. נאָוועמבער.

געלד-קורז	פל.	קר.
זילבער-אגיאָ	100	
דוקאטען	5	73
עסטערייך-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראנקס)	9	59
נאפּאָלעאָנדאָר	9	59
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	59	20
20 מארק-שטיקע	11	83
פאפיער-רובעל	1	16

לאָזע	פל.	קר.
1854-ער 4-פּראָצענטיגע שטאאטס-לאָזע	120	—
1860-ער גאנצע	132	—
דיטטא האלבע	138	—
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	171	—
דיטטא 50	170	—
האנא רעגולירונגס	37	—
[illegible]-לאָזע	21	—
קרעדיט-לאָזע	169	—
קלארי-לאָזע צו 40 גולדען	36	—
דאָנוי-דאמפשיפפאהרטס-לאָזע	110	—
אינזבּרוקער לאָזע	21	—
קעגלעוויטש לאָזע צו 10 גולדען	17	—
קראקויער לאָזע " 20	18	—
אָפנער לאָזע " 40	38	—
פאלפי לאָזע " 40	35	—
רודאלפס לאָזע " 10	20	—
סאלם לאָזע " 10	51	—
זאלצבורגער לאָזע " 20	22	—
סט.-גענאָאיס לאָזע " 40	47	—

לאָזע	פל.	קר.
סטאניסלויס לאָזע צו 20 גולד.	23	50
פעסטער לאָזע " 100	126	50
דיטטא " 50	64	50
וואלדשטיין-לאָזע " 20	26	50
ווינדישגרעץ " " 20	40	—
אונגארישע-פרעמיען-לאָזע צו 100 גולד.	113	10
שפיטאל-לאָזע	109	80
וויענער-לאָזע	125	—

ווערטה-פאפיערע	פל.	קר.
אונגארישע גאָלדרענטע 6%	119	65
דיטטא " צו 4%	86	75
אונגארישע פאפיער-רענטע	85	15
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	100	25
טעמעשוואר באנאטער	98	50
זיעבענבירגישע	98	75
גאליצישע	98	30
בוקאָווינא	97	—
אונגארישע איזענבאהנ-אנלעהען	138	—
ווייזעקענס-אבלאָזונגס-אבליגאציאָנען	97	—
פאנדבריעפע דער אונגארישען באָדען-קרעדיט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	101	—
דער אונגארישען היפּאָטהעקען באנק צו $5^1/_2$ פּראָצענט	101	75
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדען-קרעדיט-אנשטאלט צו $5^1/_2$ פּראָצענט	98	50
דער אסט-באהן	97	—
" נאָרד-אסט-באהן	147	—

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS.

Budapest, 1883. — Druck, .v M. Burian Waitznerboulevard.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(מאריץ וואהרמאנן פרע-
זעס דער פעסטער איזראעליטי-
שען רעליגיאנס-געמיינדע!) איבער
דען בערלינער יידישען דעפוטירטען דר' לאסקער
האבען וויר אין דיעזעם יאהרגאנגע אינזערעס בלאט-
טעס איינען לענגערן ארטיקעל געבראכט, אין וועל-
כעם וויר אונטער אנדערם בעריכטעטע, דאס זיך
דערזעלבע דורכאוים דען פאליטישען אנגעלעגענ-
הייטען זיינעס דייטשען פאטערלאנדעס ווידמען אונד
זיך מיט דען יידישען אנגעלעגענהייטען ניכטס צו
טהון מאכען וואללטע. זיין גרונדזאטץ וואר: דער
פאליטיש-טאלענטירטע יודע מיססע זיין טאלענט
הויפטזעכליך דען אינטערעססען זיינעס פאטער-
לאנדעס ווידמען. ענדליך אבער וואורדע ער ביטטער
ענטטיישט. טראטצדעם ער זיך פאללער ליעבע
זיינעם פאטערלאנדע ווידמעטע, שטיעסען איהן דיא
דייטשען פאליטיקער, נאמענטליך אבער ביסמארק,
דעססען געגנער ער וואר, אלס יודע צוריק, אונד
וועגען דיעזער צוריקזעטצונג וואר ער זא ערביט-
טערט, דאס ער דייטשלאנד אויף עוויג פערלאססען
אונד זיך נאך אמעריקא בעגעבען האט. — אויך אונ-
זער מאריץ וואהרמאנן בעפאלגטע ביז יעטצט
לאסקערס פרינציפ; עס וואר אונטער זיינער ווירו-
דע, איינע שטעללע אים היעזיגען פארשטאנדע
דער איזראעליטישען געמיינדע איינצונעהמען, העררן
מאריץ וואהרמאנן וואללטע דורכאוים אונגארישער
שטאאטסמאנן, האנדעלס- אדער פינאנצ-מיניסטער
זיין — אונד אויך דא מאכטע ער ביטטערע ער-
פאהרונגען. ער זאה איין, דאס ער אונטער דען
ניכט-יודען צו קיינער האהערען שטעללע געלאנגען
קאנגע, אונד דא איהם זיינע יידישען גלויבענסגע-
נאססען נאך אימער ליעבפאלל ענטגעגענגעקאמ-
מען זינד אונד איהם דיא פרעזעס-שטעללע דער
געמיינדע אנגעבאטען האבען — ערקלערטע ער
ענדליך, וויטער אונטער דען זיינינען צו פערבלייבען
אונד זיך פאן נון אן דען אינטערעססען דער יידישען
געמיינדע צו ווידמען, אונד זא וואורדע ער געסטערן
אין דער זיטצונג דער היעזיגען רעליגיאנס-געמיינדע
צום פרעזעס גערועהלט. — אויף דיא אנשפראכע,
דיא מאן אן איהן געריכטעט, אנטוואורטעטע ער
אונטער אנדערם פאלגענדעס: „מיין אלטער, מיין
אייגענליידען אונד מיינע אבנעהמענדע טהאטקראפט
ווערדען מיך וואהל אין דער איסאיבונג מיינער
טהעטיגקייט פיעלפאך הינדערן; ווענן איך אבער
טראטצדעם דיעזע שטעללע אנגענהמע, זא געשיעהט
עס, וויל איך פיהלע, דאס אונטער דען געגענווער-
טיגען פערהעלטניססען זיך קיין יודע דען איהם צו-
קאממענדען פפליכטען ענטציעהען דארף. היינטע
האבען זיך ליידער ניכט נור אין אונגארן, זאנדערן
אין גאנץ איירא פא פינסטערניס, האס, אונפערשטאנד
אונד בלינדע ליידענשאפט געגען אונזערע גלויבענס-
גענאססען פערבינדעט, אונד עס איזט דיא פפליכט
איינעס יעדען יודען, דיעזעם פיינדליכען טרייבען מאנג-
האפט ענטגעגענצוטרעטען. זעלבסט דיא „ליבעראל"
זיך נעננענדען כריסטען וואללען יעטצט דיא יודען
אין קלאססען איינטהיילען; וואללען אונטערשיידע
צווישען געבילדעטען אונד ניכט-געבילדעטען יודען
מאכען; דען ערסטערן וואללען זיא דיא עמאנציפא-
ציאן לאססען, דען לעטצטערן יעדאך וואללען זיא
דיעזעלבע ענטציעהען. עס איזט דאהער דיא פפליכט
איינעס יעדען געבילדעטען יודען, געגען דיעזע
קלאססענ-איינטהיילונגען צו פראטעסטירען אונד זיך
זעלבער מיט דען אנדערען קלאססען, דיא יענע
אונגעבילדעט נעננען אונד דאהער צוריקזעטצען
וואללען, צו פעראייניגען אונד צו פערברידערן, אונד
זא צוזאממען אלס איינהייטליכעס יודענטהום גע-
מיינזאם געגען דען דרוק פאן אויסען אנצוקעמפפען.
— דער בעדייטענדע איינפלוס, וועלכען דיא פעס-
טער געמיינדע, דיא ניכט נור דיא גראסטע געמיינדע
אין אונגארן, זאנדערן איינע דער גראסטען געמיינדען
איירא פא'ס איזט, אויף דיא איבריגען געמיינדען איבט,
ווירד נור דאצו דיענען, דיא שטעללונג דער
יודענשאפט אים גאנצען לאנדע צו העבען אונד
צו פארדערן!" — דיעזע רעדע וואורדע
מיט גראסעם בייפאלל אויפגענאממען, אונד אויך
וויר ווירדען אין דיעזען בייפאללסרוף שטימטען,
ווענן וואהרמאנן דיעזע רעדע פאר 14 יאהרען גע-
האלטען אונד שאן דאמאלס איינען דעראַרטיגען
ענטשלוס געפאסט העטטע!

*(איבער דיא רעדע שטא-
קערס אין לאנדאן) ווירד דעם געסטרי-
גען „פעסטער ללאיד" בעריכטעט: „מאן גלויבע יא
ניכט, דאס שטאקער פאר איינער פערזאממלונג
פאן ענגלענדערן האבע שפרעכען וואללען. דא
איזט דער מאגן צו שלוי, אום עטווא ניכט צו וויס-
סען, דאס דיא פרייהייטס-ליעבענדען ענגלענדער
זיינע יודענפיינדליכען ווהלערייען זיט יע אויף דאס
ענטשיעדענסטע פערדאממען. שטאקער רעכנעטע
בלאס אויף דיא דייטשען ארבייטער אין לאנדאן,
וועלכע ער געגען דיא יודען פערהעטצען צו קאנגען
גלייבטע, וויא דיעס איהם אין בערלין איינע צייט
הינדורך ליידער געלונגען. עס קאמען דענן אויך צו
זיינער אנגעקינדיגטען רעדע עבען נור דייטשע פאב-
ריקס-ארבייטער צוזאממען. אבער אויך אין דער
געזיננונג דיעזער זיינער לאנדסלייטע האט זיך
שטאקער פירכטבאר געטיישט. גלייך ביים ערשיי-
נען אים זאאלע וואורדע שטאקער מיט צישען אונד
פפייפען עמפפאנגען; עס וואורדע איהם איינע פארמ-
ליכע קאטצען-מוזיק בערייטעט. יעדער אנשטענדי-
גע מענש ווירדע ביי זאלכעם עמפפאנגע אויף דאס
ווארט פערציכטעט האבען, ניכט זא שטאקער מיט
דער פרעכען אייזערנען שטירנע! וועהרענד אללעס
ריעף: „הינויס מיט איהם! וויר וואללען פאן איהם
ניכטס וויססען!" — בליעב ער רוהיג אונד ווארטעטע
אב, ביז זיך דער שטורם איין וועניג געלעגט האט-
טע. שטאקער בעגאנן: „איך בעדויערע פאר אללעם,
דאס מאן מיר דיא בעוויללינגונג ענטצאגען, אפפענט-
ליך אים שטאדט-הויזע צו שפרעכען! (אללגעמיינע
רופע: „עס וואר שאן גוט זא! איין זאלכער מענש
פערדיענט עס ניכט בעססער!") איבריגענס וואלטע
אין בעצוג אויף מיינע פערזאן איין אירדטהום אב.
מאן גלויבט, איך זייא דאס הויפט דעס אנטי-סעמי-
טענ-קאמיטעס אין בערלין. טהאטזעכליך בין איך
אבער ניכט איינמאל מיטגליעד דעס קאמיטעס!
(הונדערטשטיממיגער רוף: „יא וואהל! וויל ניכט
איינמאל דאס אנטי-סעמיטענ-קאמיטע איינען זאלך
שענדליכען העטצער אין זיינער מיטטע דולדען
מאכטע!") איך גלויבע דעננאך, מיט מיינען העער
ווילענדען לאנדסלייטען מיך ענדליך פערשטענדיגען
צו קאנגען! (רופע: „גיעמאלס! דאס ווערע פיר אונס
איינע שאנדע!") איך בעדויערע, דאס זיא דיעזע מיינע
גוטען געזיננונגען ניכט אנערקעננען וואללען!
(שטירמישע רופע: „גוטע געזיננונגען? לעכערליך! זיא
זינד איין היכלער! זיא פערפיהרען אונס ניכט! וויר
האבען היער אין לאנדאן דיא פרייהייט אונד ברי-
דערליכקייט שעטצען געלערנט אונד פערדאממען
דאהער דיא יודענהעטצען, דיא אין אונזערעם דייט-
שען פאטערלאנדע שטאטטגעפונדען!") אבער דיען
זיא דאך רוהיג, מיינע העררען! זעהען זיא, דיא ענג-
לענדער קעננען מיך גאר ניכט אונד דאך האבען מיך
געסטערן 4000 ענגלענדער פריינדליך בעגריסט!
(אללגעמיינעס געלעכטער: „נון! נון! דאס קאם
עבען, וויל דיא ענגלענדער זיא ניכט קעננען! וויר
אבער, וויר קעננען זיא גענוי אונד האבען דאהער
פיר זיא עבען נור איינע טיעפע פעראכטונג!") -
שטאקער בעגאנן נייערדינגס צו שפרעכען, אבער
דא ענטשטאנד איין זאלכער טומולט, דאס ניעמאנד
אויך נור איין וואָרט האָרען קאנגטע.

*(איינע „פערפיהרטע" מיש-
עהע.) אין פערדווערנעק האט זיך דער כריסטליכע
נאטער אין איין יידישעס מעדכען פערליעבט אונד
וואללטע עס הייראטען. דיעזער טאגע, אלס נון דער
נאטער ערפאהרען, דאס דיא מיש-עהע אים רייכס-
טאגע דורכגעפיהרט ווירד, האט ער זיך שנעלל
מיט דעם יודענמעדכען אהנע ראבבינער אונד אהנע
גייסטליכען פערהייראטעט. (אויף וועלכע ווייזע דיעס
געשעהען, וויססען וויר ניכט. דיעזע מעלדונג ברינגט
דאס הייטיגע (מאנטאג בלאטט) דעס „פעסטער שור-
נאל", אונד דירפטע וואהרשיינליך איין בלאסעס
„פאשקוילל" זיין. מאן האט דא פיעללייכט נור דיא
האבציט געהאלטען אונד ווירד ערסט אויף דיא
טרויאונג ווארטען.)

*(שארף אונד וואללנער אין
אמסטערדאם.) וויא אויס אמסטערדאם (אין
האללאנד) געשריעבען ווירד, בעפינדען זיך יעטצט
דיא פאמיליען שארף אונד וואללנער, וועלכע אויס
דעם עסלארער פראצעססע בעקאננט זינד, דארט.
דיא לייטע לעבען דארט אין דען דירפטיגסטען
פערהעלטניססען. דער יונגע מאריץ שארף איזט
דארט ביי איינעם האנדוערקער אין דער לעהרע
אונד איזט רעכט פלייסיג אונד וויללינ. ער ער-
צעהלטע, דאס ער זיך יעטצט איבער זיך זעלבסט
וואונדערע, וויא עס איהם מאגליך וואר, זעלבסט
ביי דען ערנסטען קוואלען געגען זיינע עלטערן,
דיא ער ליעבטע, אויסצוזאגען. פערנער ערצעהלטע
מאריץ שארף, דאס ער איינמאל דעם נאכטס אום
1 אוהר פאן דעם אונטערזוכונגס-ריכטער העררן
בארי אוים דעם בעטטע געריססען אונד אין איינע
דונקלע קאממער געפיהרט ווארדען זייא. בארי
זאגטע איהם: „פאר דיר איזט איין טיעפער ברוננען;
ווענן דוא ניכט נאכזאגסט, וואס איך דיר פארזאגע,
ווירסט דוא זאפארט אין דענזעלבען הינונטערווארי-
פען!" — זיין פאטער יאזעף שארף געדענקט אין
אמסטערדאם צו בלייבען, ביז זיין זאהן זיך דא איינ-
געוואהנט האט, אונד וואס ער דאנן בעגיננען זאלל,
דאס וויים ער זעלבער ניכט. — הערמאנן וואללנער
ווינשט, נאך איינער יידישען אקערבוי-קאלאניע אין
אמעריקא אדער פאלעסטינא בעפארדערט צו ווער-

יעטצט קאם דער פאליציי-קאנציפיסט מיט גוטמאנן
העריין, דער קליינע סעקרעטער דורכבליקטע באלד דאס
געשעהענע; ער זאה דער פרויא אפפענהיים אינס געזיכט
אונד אהנטע באלד, וויא דיעס געקאממען איזט — אונד
גוטמאנן זאגטע נון צו דעם פאליציי-קאנציפיסטען: „וויא
זיא זעהען, איזט איהנען דער פירסט צופאר־געקאממען; ער
האט זיך אויס שאנדע פאר דער פערהאפטונג דאס לעבען
גענאממען."

דער פאליציי-קאנציפיסט ווענדעטע זיך נון עהר-ערביע-
טיג אן פרויא אפפענהיים אונד זאגטע: „פערלאססען זיא דיע-
זען אונגליקסארט אונד ציעהען זיא זיך מיט איהרער טאכטער
צוריק. זיא האבען דער איפרעגענדען געמיטהסבעוועגונגען
שאן גענוג געהאבט; איך בעגרייפע איהרען גערעכטען
שמערץ. ווענן איך איינע איסקינפט נאטהיג האבע, ווירד
דיא מיר שאן איהר הערר סעקרעטער געבען!"

פרויא אפפענהיים נאהם נון איהרע טאכטער אונד
טרוג זיא הינונטער אין איהרע וואהנונג. דער פאליציי-
קאנציפיסט ליעס דען געריכטסארצט מיט איינער קאממיס-
סיאן הערביירופען, וועלכע דיעזען פאלל אן ארט אונד
שטעללע צו פראטאקאלל גענאממען. מאן אונטערזוכטע דיא
שוס-וואונדע, דיא לאגע דער פיסטאלע אונד קאנסטאטירטע
מיט גראסטער געוויססהייט, דאס דער פירסט זעלבער זיך
ערשאססען אונד נאך דעם שוססע דיא פיסטאלע פאללען
געלאססען. —

צוויא טאגע הערנאך, נאכדעם מאן דען פירסטען
בעערדיגט, האטטע דער פרידהאפס-וועכטער אן דעם גראבע
איינען שוס; ער איילטע הינצו אונד פאנד דא דיא ליעבע
איינער דאמע. — עס וואר פאנני, דיא פרויא טישעלביים,

וועלכע אן איהרען מאגן אין שרייבען צוריקגעלאססען, דעס
אינהאלטעס, דאס זיא איהרען געליעבטען קאזינסקי ניכט
איבערלעבען קאנגטע.

פרויא אפפענהיים בעקאם זייט יענעם פארפאללע
איין העפטיגעס פיעבער, דאס באלד אין איינען טיפוס אויס-
ארטעטע; זיא פערלאר באלד דאס בעוואוסטזיין, דאס זיא
ערסט איינע שטונדע פאר איהרעם טאדע צוריקבעקאממען
— אונד דא געשטאנד זיא, דאס זיא דאס לעבען דעם פירס-
טען, דאס ער איהר פערפפענדעט האטטע, גענאממען, אונד
דאס זיא עס גערעכטערווייזע געטהאן, וויל דער פירסט צוערסט
דיא פיסטאלע געגען זיא אבגעפייערט. „דאס איזט דאס ענדע
איינער מיש-עהע!" ריעף זיא אויס, ווארויף זיא דיא אויגען
שלאס אונד שטארב.

היעמיט ווערע דיא געשיכטע צו ענדע. דאך ווערדען
וויר ערסט שפעטער צו אונזערער געשיכטע נאך עטוואס
נאכצוטראגען האבען, דא פילינע נאך אימער וויטווע איזט,
אונד וויא עס יעטצט אין וויען אללגעמיין הייסט, זאלל
דיעזע רייכע ערבין איהרען עהעמאליגען ברייטיגאם פיליפפ
הייראטהען; דאך איזט דיעס ביז יעטצט נאך ניכט געשעהען.

וואס נון ענדליך נאך דען פיינעלשטאק בעטריפפט,
זא איזט דיעזער וויעדער רייך אונד זאגאר איין עהרליכער
מאגן געווארדען, אונד גוטמאנן, דער עהעמאליגע סעקרעטער
דער פרויא אפפענהיים, איזט דער פערלאבטע זיינער טאכטער.

טישעלביים איזט וויטער דער הויפט-וואָרטפיהרער
אן דער וויענער בארזע; ער איזט נאך אימער וויטווער,
דאך דענקט ער ניכט מעהר דאראן, איינע כריסטין צו הייר
ראטהען, זאנדערן זאלל יעטצט מיט דער טאכטער איינעס
רייכען יודען אים מאראסי (גאליציען) פערלאבט ווערדען.

אנקלאגע-שטאנד-זעטצונג דיעזעס יודענפריינדליכען שטוהלריכטערס? ער וואָללטע דעם פאָלקע איינרעדען, דאס אויך דיא רעגיערונג אונד דער רייכסטאג דאגעגען זייען, וועגן איין שטוהלריכטער אויף דיא רייבער אונד פלינדרער דער יודען שיעססען לאָססט. איבריגענס איזט געגען דען בעשלוס דעם שאָמאָדיער קאָמיטאטס אפפעללירט וואָרדען, אונד דיא רעגיערונג ווירד וויססען, וואס זיא צו טהון האבע. איך ביטטע שליעסליך נאָכמאלס, דורך דיא אננאהמע דיעזעס געזעטצ-ענטוואורפעס דיא רעגיערונג צו אונטערשטיטצען; דאדורך ווערדען פיעלע ווייטערע בלוט-אָפפער ערשפארט ווערדען!"

היערויף זאגטע נאָך עמעריך איוואנקא: „איך ווערדע פיר דיעזען געזעטצ-ענטוואורף שטיממען; דאָך פאָפפען וויר אונס ניכט; דאמיט ווערדען דיעזע העטצערייען נאָך איממער ניכט אויפהאָרען. מאן מיסטע געגען דיא אים לאנדע הערומלויפענדען נעררישען דעפוטירטען עטוואס אונטערנעהמען, וועלכע אונטער דעם שוטצע איהרער דעפוטירטענשטעללען דאס פאָלק אונגעשטראפט אויפהעטצען!"

שליעסליך שפראך נאָך אלעקסאנדער דאראדאי געגען פיילעסקי, אינדעם ער זאגטע: „דיא נאָטה-ציוויל-עהע אין עסטערייך איזט דאָרט פאָן גראָסעם נוטצען, ווייל זייט דערען איינפיהרונג ניכט זאָפיעלע אונעהעליכע געבורטען אין עסטערייך פאָרקאָממען, וויא פאָר דעם. דיא אמטליכען אויסווייזע בעצייגען דיעס!"

דיא זיטצונג ענדעטע דאמיט, דאס דער געזעטצ-ענטוואורף איבער דיא מיש-עהע אים קלובע אים אללגעמיינען אנגענאָממען וואורדע.

זאָמיט ווירד אלזאָ דער געזעטצ-ענטוואורף איבער דיא מיש-עהע אין דער היטיגען זיטצונג דעם רייכסטאגעס, ווענן היעצו נאָך צייט זיין ווירד, צור פערהאנדלונג געלאנגען.

געסטערן אבענדס האט דיא פעראייניגטע אָפפאָזיציאָן אין איהרעם קלוב איבער דיעזען געגענשטאנד איינע זיטצונג אבגעהאלטען אונד פאסטע דען בעשלוס, אים רייכסטאגע פיר דיא אננאהמע דעם מיש-עהע-געזעטצעס צו שטיממען. זאָמיט ערלידעט עס קיינען צווייפעל מעהר, דאסס דאס מיש-עהע-געזעטץ אים אונגארישען רייכסטאגע אנגענאָממען ווערדען ווירד.

ר' משה מאָנטעפיאָרע נ"י!

IV.

אויך דיעזע רונדרייזען אין רוסלאנד וואַרען ניכט אָהנע געפאהר. אלס מאָנטעפיאָרע מיט זיינער געזעללשאפט איבער דען פלוס ד י נ א גינג, בראך דאס אייז. נור מיט מיהע קאָננטע זיך מאָנטעפיאָרע זאמט זיינער פרויא רעטטען. איינער איהרער פיהרער ערטראנק. אינדעססען האטטע דיעזע רייזע מאָנטעפיאָרע'ס דען גינסטיגסטען ערפאָלג. קאיזער ניקאָלויס בעווילליגטע באלד נאכהער דען יודען, לאנד אונד הייזער צו ערווערבען. אויך דיעסמאל פאנד דאס עדלע אונד אונאייגענניטציגע ווירקען מאָנטעפיאָרע'ס אללגעמיינע אנערקעננונג אונד בעוואונדערונג. דיא קאָניגין פאָן ענגלאנד ערנאננטע איהן צום באראָנעט. דער דאמאליגע ענגלישע מיניסטער-פרעזידענט סיר ראָבערט פעעל (שפריך: פיהל) שריעב איהם, אלס ער איהם דאס דיפלאָם דער קאָניגין איבערשיקטע, דאס דיא קאָניגין צו צייגען ווינשע, וויא האָך זיא דיא בעמיהונגען מאָנטעפיאָרעס אום דאס וואָהל זיינער גלויבענסגענאָססען צו שעטצען וויס. — וויא האָך דער נאמע דעס עדלען סיר מאָזעס מאָנטעפיאָרע אין דער גאנצען וועלט געאכטעט וואורדע, געהט אויס פאָלגענדעם אומשטאנדע הערפאָר. אין דער שטאדט נעוו-אָרלעאנס, אין אמעריקא, שטארב איין מאנן, דער ביז דאהין דעם מאָנטעפיאָרע ניכט איינמאל דעם נאמען נאך בעקאננט וואר, נעמליך דער בעריהמטע יהודה די-תורה. (איבער דיעזען בעריהמטען רייכען אמעריקאנישען יודען יהודה די-תורה האבען וויר בערייטס אים יאהרע 1876 איינען ראָמאן געשריעבען.) דיעזער יהודה די-תורה פערמאכטע אין זיינעם טעסטאמענטע דען ארמען דעם הייליגען לאנדעס 100,000 גולדען אונד בעשטיממטע, דאס דיעזע סוממע דעם מאָנטעפיאָרע צור פערווענדונג איבערגעבען ווערדע.

דער קריעג, וועלכער אים יאהרע 1853 צווישען רוסלאנד אונד דער טירקייא אויסבראך, האט גראָסעס עלענד פיר דיא ארמען אים הייליגען לאנדע געבראכט; אללע פערבינדונגען צווישען פאלעסטינא אונד אייראָפא וואַרען אבגעשניטטען; עס קאָננטען קיינע אונטערשטיטצונגען נאך פאלעסטינא געלאנגען; דאצו וואר דאמאלס אויך נאָך איין אונגעוואָהנליך הארטער אונד קאלטער ווינטער; איינע פירכטבארע הונגערסנאָטה וואר אויסגעבראָכען, אונד פיעלע שטארבען פאָר הונגער. דער אָבער-ראבבינער פאָן ירושלים בעגאב זיך זעלבסט אויף דיא רייזע, אום הילפע פיר דיא נאָטהליידענדען צו זוכען, אבער ער שטארב אויף דעם וועגע אין אלעקסאנדריען.

מאָנטעפיאָרע זאממעלטע אין ענגלאנד 200,000 גולדען פיר דיא ארמען דעם הייליגען לאנדעס. אים יאהרע 1855 אונטערנאהם מאָנטעפיאָרע אין בעגלייטונג זיינער פרויא דיא דריטטע רייזע נאך דעם הייליגען לאנדע. אין קאָנסטאנטינאָפעל ערהיעלט ער איינע בעווילליגונג פאָם סולטאן, אין ירושלים פעלדער אנקויפען צו דירפען. אויף דעם אלסבאלד אנגעקויפטען גוטע ליעס מאָנטעפיאָרע פיר דיא 100,000 גולדען דעם יהודה די-תורה ארמענהייזער ערבויען. אויך גרינדעטע ער דא איינע מעדכענשולע אונד איינע האנדווערקער-שולע.

אים יאהרע 1858 ערייגנעטע עס זיך, דאס איינע כריסטליכע פרויא איין יידישעס קינד טויפען ליעס, אָהנע דאס דיא עלטערן דאפאָן עטוואס געוואוסט האבען. טראָטץ דעם שרייען אונד יאממערן דער עלטערן, טראָטץ דעם פראָטעסטע פיעלער הערפאָרראגענדער איזראעליטען, וואָללטע דיא גייסטליכקייט דיעזע טויפע ניכט ריקגענגיג מאכען, דענן דא גילט דאס געזעטץ: דאס טויף-וואססער איזט אונאבווישבאר, אונד ווער עס איינמאל ערהאלטען, בלייבט געטויפט; ניכט איינמאל דער פאפסט דארף דיא טויפע ריקגענגיג מאכען. זעלבסט מאָנטעפיאָרע, דער איבעראלל בייא אללען רעגענטען אללעס דורכזעטצטע, מאכטע היער גראָסע, אבער פערגעבליכע אנשטרענגונגען, אום דיא גייסטליכקייט צור הערויסגאבע דעם זיינען עלטערן געוואלטזאם ענטריססענען קינדעס, נאמענס מאָרטארא, צו בעוועגען. ער רייזטע זעלבסט נאך ראָם צום פאפסט, נאהם דא דיא בעסטען עמפפעהלונגען מיט פאָם קאיזער נאפאָלעאָן III, פאָם מאנגע דער קאָניגין פאָן ענגלאנד אונד פאָם ענגלישען קראָנפרינצען, אבער, וויא געזאגט, אללע בעמיהונגען וואַרען אומזאָנסט.

אבער ניכט נור פיר זיינע גלויבענס-גענאָססען שלאָגט וואַרם אונד פאָלל מיטגעפיהל דאס הערץ דעם עדלען מאננעס, זאָנדערן ער ליעבט אויך אללע מענשען אָהנע אונטערשיעד דער קאָנפעססיאָן אונד זוכט, וואָ ער נור קאנן, צו העלפען. ער איזט דער פריינד דער אונגליקליכען אונד בעדרענגטען, וועססען גלויבענס אונד שטאממעס זיא אויך זיין מאָגען. — אים יאהרע 1860 וואר אין סיריען איינע רעוואָלוציאָן אויסגעבראָכען, אונד דער אויפשטאנד בראכטע איבער דיא כריסטליכע בעפאָלקערונג פאָן סיריען גראָסעס עלענד. עס וואַרען נעמליך דיא דאָרט וואָהנענדען ד ר ו ז ע ן, וועלכע דיא רעוואָלוציאָן געגען דיא כריסטען אונטערנאָממען. דיא רעליגיאָן דער דרוזען איזט אין געמיש פאָן יידישען אונד מאָהאממעדאנישען לעהרען, זיא האבען איינען אונערבימטליכען האס געגען דיא כריסטען. איבער 20000 כריסטען וואורדען אויס איהרען וואָהנונגען פערטריעבען. אלס מאָנטעפיאָרע דאס ערפאהרען, פעראנשטאלטעטע ער זאָפאָרט איינע זאממלונג פיר דיא אונגליקליכען כריסטען; עס קאמען 200000 גולד' צוזאממען. צו וועלכער סוממע ער זעלבער 2000 גולדען בייששטייערטע. דאס געלד וואורדע אן דיא נאָטהליידענדען כריסטען אין סיריען פערטהיילט.

פאָלליעטאָן.

איינע מיש-עהע.

(37-טע פאָרטזעטצונג אונד שלוס.)

„„גוט! (זאגטע דער פירסט) דאנן ווערדען אויך זיא אונס בעגלייטען!""

„ניין, מיין ליעבער פירסט! (זאגטע פרויא אָפפענהיים) איהר אלטער טראָטץ ניטצט איהנען ניכט מעהר. זיא מיססען עטוואס בעססערעס ערפינדען, ווענן איך נאָך איהרער פפייפע טאנצען זאָלל! וויר זאָללען מיט איהנען פליכטען אונד אונס מיט איהנען דער שאנדע אויסזעטצען?"

„„אלזאָ וואס דענן זאָלל איך טהון?""

פרויא אָפפענהיים וואר אים בעגריפפע, צו אנטוואָרטען, אבער פלאָטצליך וואורדע אים האָפע דיא גלאָקע צווימאל אנגעשלאגען. דיעזעס צייכענס בעדיענטען זיך דיא פאלאסט-דיענער, אום איינען וויכטיגען בעזוך אנצוקינדיגען.

עס טראט איין פיינליכעס שטיללשווייגען איין, דאס אייניגע מינוטען געדויערט, אלס פלאָטצליך דער סעקרעטער נוטמאנן איינטראט אונד דיא מעלדונג בראכטע, דער פאָליציי-קאָנציפיסט טעללהיים זייא היער אונד פערלאנגט דרינגענד, מיט דעם פירסטען צו שפרעכען, דרויסען פאָר דעם טהאָרע שטעהען אויך אייניגע בעריטטענע פאָליציי-לייטע.

„ניין! (זאגטע מאדאמע אָפפענהיים) זיא זעהען, מאן קאָממט, זיא פעסטצונעהמען!"

קאָווינסקי שפראנג צו דער קאססא אונד ראפפטע מיט פאָללען הענדען געלד אונד באנקנאָטען צוזאממען, שטאָפפטע אללעס אין זיינע טאשען אונד זאגטע: „„מאדאמע! האלטען זיא דען פאָליציי-קאָנציפיסטען נור 5 מינוטען אויף, דורך דיא קליינע טרעפפע האבע איך צייט צו ענטקאָממען! דאס איזט מיין לעטצטער אויסוועג!""

„אומזאָנסט! (זאגטע נוטמאנן) אויך דיא הינטער-טהירע איזט פאָן פאָליצייא בעזעטצט."

נוטמאנן ענטפערנטע זיך שנעלל אונד קאָווינסקי בליעב איינען אויגענבליק וויא פערניכטעט שטעהען, דאנן פאסטע ער זיך אונד זאגטע צו פרויא אָפפענהיים: „„מאן קאנן יעמאנדען פערפאָלגען אונד איהן דאָך ניכט פערארטהיילען. מאדאמע! איך קעננע זיא, זיא ווערדען איהרען איינפלוס געלטענד מאכען אונד מיך רעטטען.""

„דאס ווערדע איך נ י כ ט טהון!" זאגטע פרויא אָפפענהיים רוהיג.

„„וואס דענן זאָלל איך טהון?""

„דאָרט ליעגט דיא פיסטאָלע, מיט וועלכער זיא דען פירסט ערשיעססען וואָללטען!"

„„הא! הא! הא! (ריעף דער פירסט מיט דעם לאַכען איינעס וואהנזיננינגען) זיא וואָללען, דאס איך מיך ערשיעססע? — דיעזע פריידע ווערדע איך איהנען ניכט אנטהון!""

„שורקע! (ריעף פרויא אָפפענהיים) דוא ביזט קיין עדעלמאנן אונד וואַרסט ניע איין זאָלבער! דוא שטאממסט ניכט אב פאָן איינעם פירסטען; דיינע מוטטער האט איהרען מאנן בעטראָגען! דוא ביזט דער זאָהן איינעס פיינען קנעכטעס!" —

„„איך האבע יעטצט קיינע צייט, איהרע פרעדיגטען אנצוהאָרען, לאססען זיא מיך פליכטען!""

פרויא אָפפענהיים ערגריפף דיא פיסטאָלע, וואַרף זיך דעם פירסטען אין דען וועג, היעלט איהם דיא פיסטאָלע געגען דאס הערץ אונד שריע: „ניכט פאָן דער שטעללע!"

„„זינד זיא וואהנזיננינג?"" ריעף דער פירסט.

„ניכט פאָן דער שטעללע!" ריעף פרויא אָפפענהיים, דערען אויגען וויא אין פייער בראננטען.

„„דאס וואָללען וויר וואָהל זעהען!"" ריעף דער פירסט, אינדעם ער איהר דיא פיסטאָלע אויס דער האנד ריס אונד דיעזעלבע איהרער ברוסט ענטגעגענהיעלט.

„שיעסע, שורקע! (ריעף פרויא אָפפענהיים) וועננ דוא מוטה האסט!"

אים אויגענבליקע וואורדע אויס דער דאָפפעל-לייפיגען פיסטאָלע איין שוס אבגעפייערט.

יעטצט ענטפיעל דעם פירסטען דיא פיסטאָלע אויס דער האנד; ער לעגטע שנעלל דיא האנד אויף דיא טהיר-קלינקע אונד וואר אים בעגריפף צו ענטפליהען.

פרויא אָפפענהיים וואורדע גליקליכערוויזע ניכט געטראָפפען. שנעלל ערהאָב זיא דיא פאללענגעלאססענע פיסטאָלע אונד פייערטע מיט דעם צווייטען, נאָך געלאדענען לויפע אויף דען פירסטען.

דיעסמאל טראף דיא קוגעל; דער פירסט פיעל זאָפאָרט טאָדט צוזאממען; פרויא אָפפענהיים וואַרף נון דיא פיסטאָלע צור ערדע; זיא קאָננטע זיך קוים האלטען אונד וואר איינער אָהנמאכט נאהע.

אויף דען קנאלל דער שיססע איילטען דיא לייטע הערבייא, אונד מיט איהנען טראט אויך פוילינע הערין, אין דער האנד האטטע זיא דיא שריפט טישעלבוים'ס, אין וועלכער ער דיא אנקלאגע געגען דען פירסטען צוריקצאָג.

דיא יונגע פרויא שטיעס איינען הערצצערייסענדען שרייא אויס אונד זאנק וויא טאָדט איבער דיא לייכע דעם פירסטען הין.